

WAARHEID

Alias Pyrrho

WAARHEID

Waarom is waarheid zo moeilijk te vinden?

Schrijver: Alias Pyrrho
Coverontwerp: Yan Krikke
ISBN: 9789403612102
© Alias Pyrrho 2020

Eerder verschenen:

De cognitieve evolutie deel 1 en 2. (2013)
Epistemologie, neuroanatomie en evolutie (2014)
Hebben ezels ook bewustzijn (2017)
Weten (2018)
Contingentie (2018)
De positie van waarden in het cognitieve systeem (2019)
FEITEN & FICTIE (2019)
Ik vind... (2020)

Wat is waarheid en wat betekent het.

Mening zwaarwichtig onderwerp waarover geschreven wordt begint vaak met een definitie over de betekenis van het woord dat centraal staat. In dit geval het woord 'waarheid' dat niet alleen een lettereenheid is van medeklinkers en klinkers die samenkomen in een betekenis, maar vooral in een abstractie en in de verwijzing naar entiteiten. Ofwel een zelfstandig naamwoord, dat verwijst naar de werkelijkheid, naar wat is, naar wat bestaat, naar wat fysisch is, wat iets doet en alles wat zich manifesteert. Waarbij het vermogen tot het constateren van de waarheid een cognitief fenomeen is, als schakel, dat dan ook weer een werkelijkheid op zich is. We hebben het over het vermogen tot waarnemen met cognitie en bewustzijn. Met kennis dus en het besef daarvan. Bij het woord 'waarheid' geeft Van Dale de betekenis wezenlijk, werkelijk zo zijnde, in overeenstemming met de feitelijke werkelijkheid. Bij waarachtig lezen we: waarlijk, zeker, echt. Bij deze definitie stuiten we op het probleem dat waarheid op twee manieren kan worden uitgelegd. Ten eerste: dat waarheid alles omvat wat er is, was en gebeurt of wat al gebeurd is. Alle fysische gebeurtenissen in de natuur zoals ze zijn in hun werkzaamheid en al het cognitief vermogen met alle culturele expressies. Daaronder valt ook de ontkenning, de leugen, geloof, onzin en alle verzinselfen. De leugen als fenomeen en de misvatting zijn bestaande feiten en derhalve waarheden bij een constatering: 'Ik constateer dat je liegt.' 'Ja, dat is waar.' De tweede definitie maakt juist onderscheid tussen alles wat waar is en niet waar. Het is een cognitieve interpretatie die het denken over wat waar is separeert van

wat onwaar is als feit of constatering van een bewering of gebeurtenis. Het fenomeen waarheid laat weinig ruimte voor andere interpretaties. We kunnen het ware dus zien als het resultaat van een cognitieve constatering als wel wat bestaat zonder dat cognitieve en bewuste onderscheid. Wat onder andere blijkt uit nieuwe ontdekkingen, zoals in de vorige eeuw de dubbele helix werd ontdekt, bekend als DNA of genotype, wat gezien wordt als blauwdruk van het leven, dat al eeuwen werkzaam is in organismen zonder enig besef daarvan. Rijker gevarieerd zijn de begrippen die tegenover de waarheid staan in hun diverse betekenissen. Vooreerst de leugen, de fout of de vergissing, de misvatting en de dwaling, de ontkenning, het geloof, het vermoeden, de aanname, de veronderstelling, het axioma, de theorie of de hypothese, het postulaat of het denkbeeld, de speculatie, de waan of de illusie, het verzinsel, de onzin, de absurditeit, het gebazel, de fabel en tot slot alle fictie en fantasie die nog niet onder de voorgaande begrippen vallen en tot vermeende waarheid verheven kunnen worden. Die lange reeks van afzonderlijke begrippen van het onware of vermeend ware zijn in hun betekenissen rijkgeschakeerd en enkele schuren, zoals de theorie of de hypothese, tegen het begrip waarheid aan. Het zijn nog geen echte waarheden maar kunnen wel voor waar worden gehouden voor degene die het als zodanig ziet. De theorie of de hypothese kunnen een aanloop tot het ware zijn, totdat het door bewezen onderzoek met verifieerbare feiten wordt gestaafd. Zoals het bestaan van het DNA eens een vaag vermoeden was dat nader onderzoek verdiende. De vermeende waarheid is veelkleurig en zeker zo omvangrijk als wat waar is. Die onwaarheid in al haar veelvormigheid is dus, zoals gezegd, een waarheid op zichzelf en wel in dit

opzicht, dat dit onware bestaat en een last vormt voor het waarachtige. Het onware is bij elkaar genomen een keur aan soms vermeende waarheden die het inzicht op de waarheid vertroebelt en het moeilijk maakt die waarheid te vinden. Zo hebben we ook de waarschijnlijkheid als waarheid met enig voorbehoud. Het ware kan gepaard gaan met de geringste twijfel. Ziehier het netelige probleem dat waarheid heet. Dit hele omvangrijke gebied van het onware of betwijfelbare heeft een afkomst die terug te vinden is in onze manier van denken. En met 'onze' bedoelen we homo sapiens die zich door een andere manier van denken van andere zoogdieren gingen onderscheiden. Hiermee starten we een onderzoek naar waarheid die begint bij de aanmaak van hersencellen in het evolutionaire proces van organismen die beginnen bij het ontstaan van sensorische gevoeligheid en kenbaarheid. Het zijn 'diezelfde' hersencellen waarmee we dit complexe probleem onderzoeken. Hoe die hersencellen in hun functie en samenstelling in de tijd veranderde tot een menselijk brein met bewustzijn en taal is cruciaal voor de cognitieve wetenschap. En eveneens fundamenteel voor het onderzoek naar waarheid en onwaarheid.

Een terrein vol voetangels en klemmen.

Een boek schrijven over het onderwerp waarheid is gezien het bovenstaande een bijna hachelijke onderneming (waar begin je aan??). Omdat de intentie - ook hier - is, dat de beweringen waar zijn. Daarnaast is het een uitdaging om helderheid te brengen in dit bijna ondoordringbare duistere oerwoud van cognitieve bevindingen die voorafgaan aan de vaststelling van feiten. Het is die cognitieve zekerheid, door waarneming en bewustzijn, dat het verklaarde is zoals het is. Hoe komt het dan dat het verklaarde niét zo is als het is? De belangrijkste bijdrage van dit essay zal dan ook een poging zijn te verklaren waarom dat zo is en hoe dat is ontstaan. Waarom waarheid zo moeilijk te vinden is. Waar liggen de problemen precies? Toch hoor of lees je zelden dat daar problemen mee zijn, want de huidige informatiegolf aan publicaties, of het nu non-fictie boeken zijn, tijdschriften, kranten, televisie of digitale media, de golf aan info is nog nooit zo omvangrijk geweest. En we mogen er toch vanuit gaan dat de intentie in al die publicaties oprecht is en dat de inhoud geen vage onzin of lariekoek bevat, maar serieuze op feiten beruste informatie. Dat het om zaken of realistische gebeurtenissen en beweringen gaat die waar zijn, of waar gevonden worden, die ook feitelijk te staven zijn en door logica ondersteund worden. We hebben immers niets aan fouten, leugens, ontkenningen, fabels of onzin en niets aan vergissingen - hoe gemakkelijk die ook ontstaan - ze zijn niet welkom. De oprechte intentie in al die berichtgeving zal dan ook zijn om recht te doen aan hoe het echt is. Hoe de vork in de steel zit en niet anders; hoe het in werkelijkheid is, hoe het is gegaan of hoe het verder zal gaan. Die overvloed aan

publicaties is zodanig omvangrijk dat het om die reden al twijfelachtig moet zijn dat het ware zich daarin manifesteert. Ondanks de intentie ‘om het ware naar voren te halen’, wat het de moeite waard maakt dit oprecht vermeende ware, als cognitieve en emotionele output te onderzoeken, want de waarheid vertegenwoordigt voor iedereen een aanzienlijk belang. Welk belang daarmee gediend is werd pijnlijk duidelijk in de coronacrisis. De wetenschappelijke feiten over het virus werd weerspiegeld in het aantal dodelijke slachtoffers die wereldwijd: 1 miljoen mensen bedraagt en 33 miljoen besmettingen op 28 sept. 2020.

Waarheid zo klaar als een klontje.

Waarheid als begrip is door de eeuwen heen actueel geweest tot op de dag van vandaag. Een begrip dat noodzakelijk werd om onderscheid te maken tussen wat niet waar is. Waar en onwaar zijn kennelijk niet evident kenbaar waarmee in een oogopslag duidelijk is wat waarheid genoemd mag worden en wat tot de andere categorieën behoort, zoals de leugen, het nepnieuws, de complottheorieën en al het geloof en fictie waarover het nodige te zeggen valt. Daarmee is het begrip waarheid zowel een overduidelijk klaar en glashelder begrip, alsook behoorlijk duister en gecompliceerd. Hoe klaar en helder het begrip WAARHEID kan zijn zien we hier. Het woord WAARHEID staat hier in kapitale letters gedrukt en morgen nog steeds. Althans voor degenen die kunnen lezen en voor wie het zintuiglijk waarneembare kan registreren; zelfs zonder de juiste betekenis van het woord WAARHEID te kennen zijn er zwart gedrukte letters te zien. De overeenkomst van de lettertekens met de uitspraak en de betekenis daarvan is voldoende voor een bevestiging. Wat ik zie is waar. Wie daaraan nog twijfelt vraagt even aan zijn of haar huisgenoten of het daadwerkelijk zo is, om het nader te bevestigen, zodat er niet iets voorgespiegeld wordt dat er niet echt is. Het woord WAARHEID als feitelijke weergave in deze tekst is een waarheid. Zo simpel is het. Ook dit boek is als fysiek object waar en voelbaar tussen de vingers. Kijken we om ons heen dan is de waarheid overweldigend. De dingen zijn zoals ze waarneembaar zijn. Het lijkt zo klaar als een klontje. Waar doen we eigenlijk zo moeilijk over en waar en hoe wordt waarheid duister en gecompliceerd? Stel dat u niets weet en uw ogen sluit, stel dat niemand meer iets ziet

of iets gewaarwordt, kunnen we dan nog spreken over waarheid van wat er zich buiten ons bevindt? Wel als feit, maar niet meer als een begrip dat gebonden is aan cognitie. Dat wil zeggen kennis over de wereld waarin we leven en waarin we dagelijks ervaringen opdoen. Die wereld geeft een onmiddellijke indruk, maar die wereld heeft ook een menigte van indrukken achtergelaten die in het geheugen zitten. We zeggen vaak: iets is waar als het overeenstemt met het geheugen. 'Ik weet namelijk dat het zo is.' Alles wat we nu waarnemen gaat direct over in het verleden en is daarna overgeleverd aan de herinnering. Het geheugen moet de beleefde feiten vasthouden maar hoe betrouwbaar is die herinnering? We kunnen steun zoeken bij alles wat er nog te vinden is om het te verifiëren. De wereld is een rijke vergaarbak van tekens uit het verleden. Zo zijn er nog sporen genoeg te vinden uit de tweede wereldoorlog, op de met witte kruizen bezaaide begraafplaatsen van de geallieerden die Europa kwamen bevrijden van de nazi's; diverse sporen in restanten van bunkers en vernietigingskampen zijn nu nog te zien. Er zijn ook nog zichtbare sporen genoeg van de eerste wereldoorlog in thans overwoekerde loopgraven. Er zijn zoveel onuitwisbare sporen in de tijd die bewaard zijn in historische musea, in kathedralen tot aan piramides en verder terug in de tijd tot aan rotstekeningen in de Franse grotten van Chauvet zo'n 32.000 jaar geleden. Ze getuigen van een werkelijkheid die grotendeels verdwenen is en die eens tot de feiten van alledag behoorden waar nu alleen nog enkele kentekenen van over zijn. Daarover gaat dit essay, dat een poging doet helderheid te verschaffen in wat waarheid wordt genoemd. Want die sporen zijn nog altijd te verifiëren en die zijn niet uit de lucht komen vallen maar tekenen een